

*Erik Engelién, Henning Høie og
Margrete Steinnes*

Bygging i strandsona
Metode og resultater

Notater

Innhold

Innhold	1
1. Innledning	2
1.1. Formålet med notatet.....	2
1.2. Bakgrunnen og formålet med statistikken.....	2
2. Begreper og definisjoner.....	2
3. Datagrunnlag	3
3.1 Grunneiendom- adresse- og bygningsregisteret (GAB).....	3
3.2 N50 kartdata	4
3.3 Vedtatte dispensasjoner i strandsona.....	4
3.4 Innsigelse til kommunale planer av hensyn til strandsona	4
4. Metode	5
4.1 Dispensasjoner for bygging i strandsona og innsigelser til kommunale planer	5
4.2 Beregning av bygningspåvirket kystlinje	5
4.3 Svakheter ved datagrunnlag og metode	7
5. Resultater	8
5.1 Bygningspåvirkning	8
5.1.1 Størst press rundt de store byene	10
5.1.2 Mest nedbygd på fastlandet	10
5.1.3 Bygninger og bosatte i 100-metersbeltet	10
5.2 Innsigelser, dispensasjoner og avslag.....	11
5.2.1 De fleste dispensasjonssøknader innvilges.....	11
5.2.2 Innsigelser til planlagt utbygging i strandsona	11
6. Videre arbeid	12
6.1 Bedre utnytting av eksisterende registre	12
6.2 Bedre rapportering	12
6.3 Oppsummering	13
7. Referanser	14
Vedlegg 1:.....	15
KOSTRA-spørsmål med veiledning	15
1. Dispensasjoner i strandsona	15
2. Innsigelse til planer.....	16
De sist utgitte publikasjonene i serien Notater	17

1. Innledning

Dette notatet dokumenterer datagrunnlag og metode for statistikk over bygging i strandsona. Statistikken gis ut årlig på <http://www.ssb.no/strandsoner/>. Bygging i strandsona belyses ved to forskjellige tilnærminger: Statistikk over dispensasjoner og innsigelser til planer i strandsona innhentes ved en skjemaundersøkelse, mens andel bygningspåvirket kystlinje er en beregning basert på registre. Skjemaundersøkelsen er en del av KOSTRA (Kommune-stat-rapportering) arbeidsgruppe for fysisk planlegging, kulturminner, natur og nærmiljø, som er dokumentert andre steder (SSB (2005) og <http://www.ssb.no/kostra/>). Hovedfokus i dette notatet er derfor den registerbaserte delen av statistikken.

1.1. Formålet med notatet

Formålet med notatet er å dokumentere datagrunnlag og metode for strandsonestatistikken samt peke på mulig videre utvikling av statistikken.

1.2. Bakgrunnen og formålet med statistikken

Strategisk mål for resultatområdet Friluftsliv i miljøvernpolitikken: *”Alle skal ha mulighet til å drive friluftsliv som helsefremmende, trivselskapende og miljøvennlig aktivitet i nærmiljøet og i naturen for øvrig.”* Kystområdene har stor verdi for friluftslivet, og er samtidig under utbyggingspress. Dette kan bidra til at tilgjengeligheten for friluftsliv begrenses.

Flere miljøpolitiske nøkkeltall er utarbeidet for de nasjonale resultatmålene for arealpolitikken, gitt i Stortingsmelding nr. 21 (2004-2005) Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand. Tilgjengelighet til 100-metersbeltet langs kysten er et slikt nøkkeltall.

Formålet med statistikken er å følge endringer i arealbruken langs kysten samt kommunenes praksis mht. dispensasjoner i strandsona, med utgangspunkt i det generelle byggeforbudet gitt i plan- og bygningsloven §17-2.

2. Begreper og definisjoner

Kystlinje: Overgangen mellom sjø og land ved midlere høyvannslinje, slik den er definert og registrert av Statens kartverk på kartserien N50 (hovedkartserien i målestokk 1:50 000).

Strandsoner: Areal 100 meter perpendikulært inn over land fra kystlinjen, målt i horisontalplanet. Denne sonen er omfattet av et generelt bygge- og deleforbud etter plan- og bygningsloven §17-2 (strandloven). Nybygging og oftest også tilbygg og påbygg, krever derfor dispensasjon. Unntatt er strandsoner som er regulert til byggeformål eller som ligger i byer eller tettsteder.

Dispensasjon: Unntak fra en bestemmelse. Bygging i strandsona utenom regulerte områder og byer/tettsteder krever dispensasjon. Ifølge plan- og bygningsloven § 7, første avsnitt, kan myndighetene under visse forhold dispensere fra bestemmelser etter plan- og bygningsloven. Dette gjelder også plan- og bygningsloven § 17-2 (strandloven). Slik dispensasjon gis av kommunale myndigheter.

Innsigelse: Merknad, innvending. Forslag til kommunale planer skal legges ut til offentlig ettersyn. Fylkeskommunen, nabokommune eller berørte statlige fagmyndigheter kan fremme innsigelse til

planforslagene. Dersom innsigelse ikke tas til følge eller det ikke oppnås enighet, avgjøres innsigelsen i departementet.

Bygningspåvirket: Kystlinje som er berørt av påstående bygning, definert ved den delen av kystlinja som er innen 100 meter fra bygningens senterpunkt-koordinat.

Bygning: Statistikken omfatter alle hovedbygg (ikke på/tilbygg) større enn 15 m² som er tatt i bruk og som ikke er meldt revet, brent eller utgått på annen måte. (Alle bygninger i Grunneiendom- adresse- og bygningsregisteret - GAB.) Dette omfatter både bolighus, hytter, næringsbygninger, uthus og naust mv. Kaier, brygger, stupetårn, m.m. er ikke regnet med, og det finnes heller ingen sentral oversikt over dette.

Med sentralitet menes en kommunes geografiske beliggenhet i forhold til et senter hvor det finnes funksjoner av høy orden (sentrale funksjoner). Kommunene er klassifisert etter reisetid (med raskeste transportmiddel unntatt fly) mellom kommunens befolkningstygdepunkt og tettsteder av ulik størrelse (SSB 1994):

- Sentral - maksimum 75 minutter (Oslo 90 minutter) til et tettsted med minst 50 000 innbyggere
- Noe sentral - maksimum 60 minutter til et tettsted med minst 15 000 innbyggere
- Mindre sentral - maksimum 45 minutter til et tettsted med minst 5 000 innbyggere
- Minst sentral - når kommunen ikke oppfyller noen av kravene ovenfor

3. Datagrunnlag

Viktigste datakilder for beregning av nybygging er GAB-registeret og kartdata fra Statens kartverks serie N50, tema kystlinje. Kommunenes tall for vedtatte dispensasjoner i en periode samles inn via KOSTRA (KOMMune-STat-RAPportering). For å få mer detaljert statistikk over intensitet i arealutnyttelsen i strandsonen og for å kunne tallfeste bygging etter formål, kan statistikken bli utvidet ved å ta i bruk Det sentrale folkeregisteret (DSF), Bedrifts- og foretaksregisteret samt veidatabase og databaser over jernbanenettet og flyplasser samt havner og kaier m.m.

3.1 Grunneiendom- adresse- og bygningsregisteret (GAB).

GAB er Norges offisielle register for grunneiendommer, adresser og bygninger. Systemet er bygget opp av tre registre som er innbyrdes forbundet med hverandre. A- og G-delen skal i prinsippet omfatte alle adresser og grunneiendommer i Norge. B-delen omfatter alle bygninger over 15 m² grunnflate. Registeret inneholder omlag 2,3 millioner grunneiendommer, 1,7 millioner adresser og 3,4 millioner bygninger.

Registeret og tilhørende forskrifter er opprettet med hjemmel i delingsloven paragraf 4.1, henholdsvis annet og tredje ledd. Delingsloven pålegger både tinglysningmyndighetene og kommunene å levere data til GAB. I følge delingsloven er det fylkeskartkontorene som skal føre GAB-registeret. Miljøverndepartementet har den overordnede politiske og økonomiske styringen, mens Statens kartverk har det faglige og administrative ansvaret.

GAB har informasjon om bl.a. bygningers geografiske koordinater, bygningstype og næringsgruppe. Registeret oppdateres kontinuerlig.

Den mest relevante informasjonen i GAB til tallfesting av statistikk i strandsona er bygningstype, foruten den geografiske plasseringen av bygninger. Bygningstype er fastlagt etter hvilken funksjon bygget skal ha. Kombinerte bygg er gruppert etter den funksjon som har størst andel av byggets bruksareal. Det ble foretatt en endring i bygningstype-grupperingen i GAB med virkning fra 1 januar

2000. Den nye gruppeinndelingen er mer differensiert enn den gamle. De nye kodene er framkommet ved en massiv maskinell omkoding. Det forekommer fortsatt både gamle og nye bygningstype-koder i GAB.

3.2 N50 kartdata

N50 kartdata har et innhold som tilsvarende kartserien "Norge 1: 50 000" (M711) - med unntak av sjødybder. Produktet er kartografisk redigert med tanke på presentasjon i målestokk 1: 50 000. I strandsonestatistikken er det temagruppe vann som benyttes: Hav, innsjø (høyde på store), elv, bekk. Id-nummer på vann over 2500m² som muliggjør kobling til NVEs vassdragsregister, flomløp, tørrfall.

Temaene bygg og anlegg, samferdsel, stedsnavn og administrative grenser oppdateres årlig, mens de øvrige temagrupper oppdateres periodevis. Datafangst skjer fotogrammetrisk og gjennom administrative registre. Nøyaktigheten knyttet til fotogrammetrisk konstruerte elementer er +/- 10 meter, mens tilsvarende for digitaliserte elementer er oppgitt å være +/- 50 meter.

3.3 Vedtatte dispensasjoner i strandsona

Tall for vedtatte dispensasjoner for bygging i strandsona og innsigelser til kommunale planer for en tidsperiode, innhentes gjennom KOSTRA. KOSTRA-prosjektet (KOMMUNE-STAT-RAPPORTERING) hadde to hovedformål:

1. Gjennomgang av det faglige innholdet i rapporteringen fra kommune til stat, med sikte på forenkling og samordning og på at rapporteringen skal gi relevant styringsinformasjon.
2. Etablering av en elektronisk rapporteringskjede som omfatter elektronisk innrapportering fra kommunene og publisering av nøkkeltall om den kommunale virksomheten på Internett.

KOSTRA som prosjekt ble formelt avsluttet 1. juli 2002, og KOSTRA er for lengst over i driftsfasen. Rapporteringen utvikles likevel fortsatt. Utvikling, oppdatering og vedlikehold av rapporteringen skjer ved en årlig gjennomgang av rapporteringsinnholdet i regi av arbeidsgrupper med representanter fra Statistisk sentralbyrå, Kommunal- og arbeidsdepartementet, de aktuelle fagdepartementer, Kommunenes Sentralforbund og ev. andre brukere.

Dispensasjoner i strandsona er rapportert i KOSTRA fra de enkelte kommunene fra og med kalenderåret 2001. I 1999 og 2000 er det rapportert for et utvalg av kommuner. Tallene for hver kommune er tilgjengelig på SSBs KOSTRA-sider og i Statistikkbanken (<http://www.ssb.no/kostra/> og <http://statbank.ssb.no/statistikkbanken/>).

Rapporteringen er justert noe underveis. Den viktigste justeringen skjedde fra 2002 til 2003 da rapporteringen ble endret fra å gjelde alle dispensasjoner for både nybygg og tilbygg/påbygg til å gjelde dispensasjoner for bare nye bygninger.

Skjema og veiledning er vist i vedlegg 1.

3.4 Innsigelse til kommunale planer av hensyn til strandsona

Innsigelse til kommunale planer av hensyn til strandsona er rapportert i KOSTRA fra de enkelte kommunene fra og med kalenderåret 2004. Tallene for hver kommune er tilgjengelig på SSBs KOSTRA-sider og i Statistikkbanken (<http://www.ssb.no/kostra/> og <http://statbank.ssb.no/statistikkbanken/>).

Skjema og veiledning er vist i vedlegg 1.

4. Metode

Statistikken omfatter hundremetersbeltet langs hovedlandets kystlinje, medregnet øyer, fjorder og bukter. Statistikken over endringer er basert på tatt i bruk dato på hovedbygget. Dvs. at statistikken omhandler nye og i all hovedsak frittstående bygninger, og ikke påbygg og tilbygg. Dispensasjoner er begrenset til de som omfatter ”nye bygg”. Dette er nærmere presisert i KOSTRA-veileder for det aktuelle skjema. Ved tidligere publisert statistikk har også påbygg og tilbygg blitt regnet med i tilgangstallene.

4.1 Dispensasjoner for bygging i strandsona og innsigelser til kommunale planer

Tall for dispensasjoner for bygging i strandsona og innsigelser til kommunale planer sorterer under arbeidsgruppa for fysisk planlegging, kulturminner, natur og nærmiljø (KNNM) der Miljøverndepartementet er ansvarlig fagdepartement. Rutiner for innhenting og revisjon av tallene er sist dokumentert i SSB (2005). KOSTRA-spørsmålene med veiledning er i vedlegg 1.

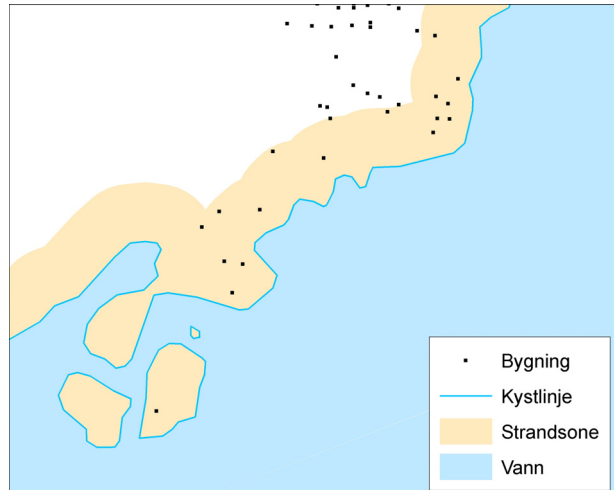
4.2 Beregning av bygningspåvirket kystlinje

Andel bygningspåvirket kystlinje ("nedbygd kystlinje") beregnes ut fra bygninger og kystlinje. Det legges en sirkelflate rundt bygningene på 100 meter som sammenholdes geografisk med kystlinja. De delene av kystlinja som faller innenfor sonen på 100 meter anses som bygningspåvirket. Metoden er illustrert og beskrevet i figur 1.

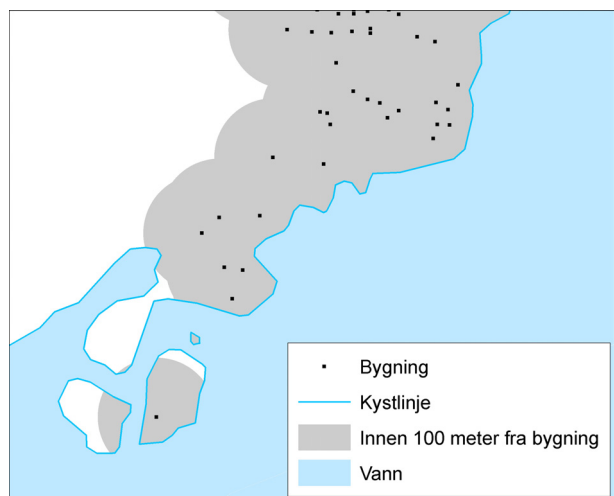
Avstanden på 100 m fra bygningenes senterpunkt er valgt på grunn av at byggeforbudet er gitt i en avstand på 100 m fra kystlinja. En slik beregning av bygningspåvirket kystlinje gir en indikasjon på tilgjengelighet. Hvorvidt kystlinja i virkeligheten er tilgjengelig eller ikke, vil i tillegg til bygninger også avhenge av bl.a. vegetasjon, topografi, gjerder, brygger, grad av opparbeiding med mer.

Figur 1. Metode for beregning av andel bygningspåvirket kystlinje og strandsone trinn for trinn

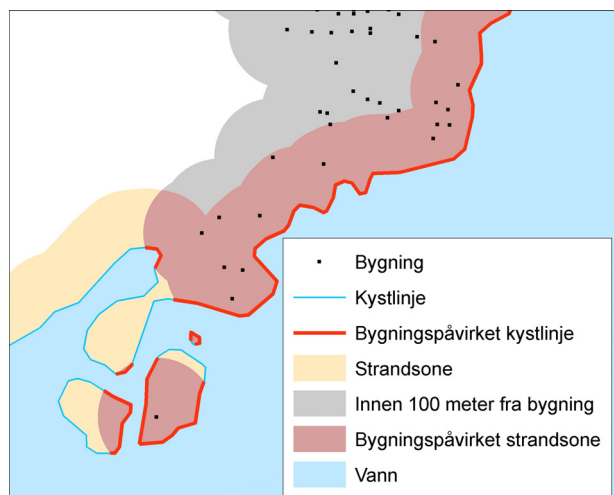
Statistikken tar utgangspunkt i kystlinje og bygninger. Strandsone er definert som arealet 100 meter inn over land fra kystlinja.

Arealer som ligger nærmere enn 100 meter fra en bygning blir definert som bygningspåvirket.

Strandsonea/kystlinja og det bygningspåvirkede arealet legges over hverandre geografisk for å identifisere den delen av strandsonea/kystlinja som er bygningspåvirket.

4.3 Svakheter ved datagrunnlag og metode

4.3.1 Registerberegningene

Feil i registreringer i GAB og unøyaktigheter i N50-kartverket vil påvirke resultatet. Feil i kartgrunnlaget kan skyldes generaliseringsrutiner i forhold til å gjenspeile naturen, men skal ikke være noen feilkilde av betydning. Kystlinje ajourholdes/ forbedres i takt med bedre kartlegging og koding av havflater.

Fram til nå har det skjedd oppdateringer i grunnlaget for koordinatsettingen av bygninger fra år til annet i enkelte kommuner. Dette har medført at eksisterende bygninger kan ha blitt forskjøvet fra ett år til det neste. For å unngå problemer av denne art er statistikken hittil beregnet ut fra siste års GAB-data, og tidligere årganger er valgt ut fra tatt i bruk dato fra situasjonen siste år. Bygg som rives eller bortfaller av annen grunn, vil derfor ikke være med i tallene. Det bør etableres rutiner for å oppdatere eldre årganger av GAB med de nyeste koordinatene som tilhører bygningen. En bør vurdere å legge en slik løsning inn i SSB-GAB slik at en unngår å lage egne rutiner for hver statistikk.

Kun bygninger inngår i statistikken. Dvs. at brygger, gjerder og andre bebyggelselementer ikke statistikkføres. Kun bygninger som registreres i GAB inngår i statistikken. Dermed vil kun bygninger som settes opp i henhold til lov og regelverk bli fanget opp i statistikken.

Metoden som benyttes er enkel og den bør utvikles på enkelte punkter. Særlig er dette knyttet til differensiering av avstandskriteriet for bygningspåvirket kystlinje. Dette er nærmere beskrevet under kapittel 6 om videre utvikling.

4.3.2 KOSTRA

For KOSTRA vil feil kunne forekomme i rapporteringen hos den enkelte oppgavegiver, det vil kunne være opptellingsfeil og lignende, og det vil også kunne være manglende rapportering. Det oppgis ikke hvilken type bygning dispensasjonen gjelder. Rapporteringen i KOSTRA knyttet til bygging i strandsona er ikke koordinatfestet. Kopling mot den GAB-baserte statistikken kan bare gjøres ned til kommunenivå.

Rapportering i KOSTRA knyttet til kommunale planer i strandsona gjelder kun bruken av innsigelser. KOSTRA gir ikke informasjon om omfanget av kommunale planer som berører strandsona.

4.4 Sammenligning over tid

Det foretas beregninger fra og med 1985. Statistikken er sammenlignbar over tid og sted, men kvaliteten på GAB vil variere over tid. Definisjonene i KOSTRA er endret over tid, særlig ved at fra og med 2003 gjaldt rapporteringen bare dispensasjon for nye bygninger, mens den i tidligere år også gjaldt alle dispensasjoner. Dette betyr at fra og med 2003 er statistikken mer enhetlig; både den registerbaserte og den KOSTRA-baserte delen tar utgangspunkt i nye bygninger.

5. Resultater

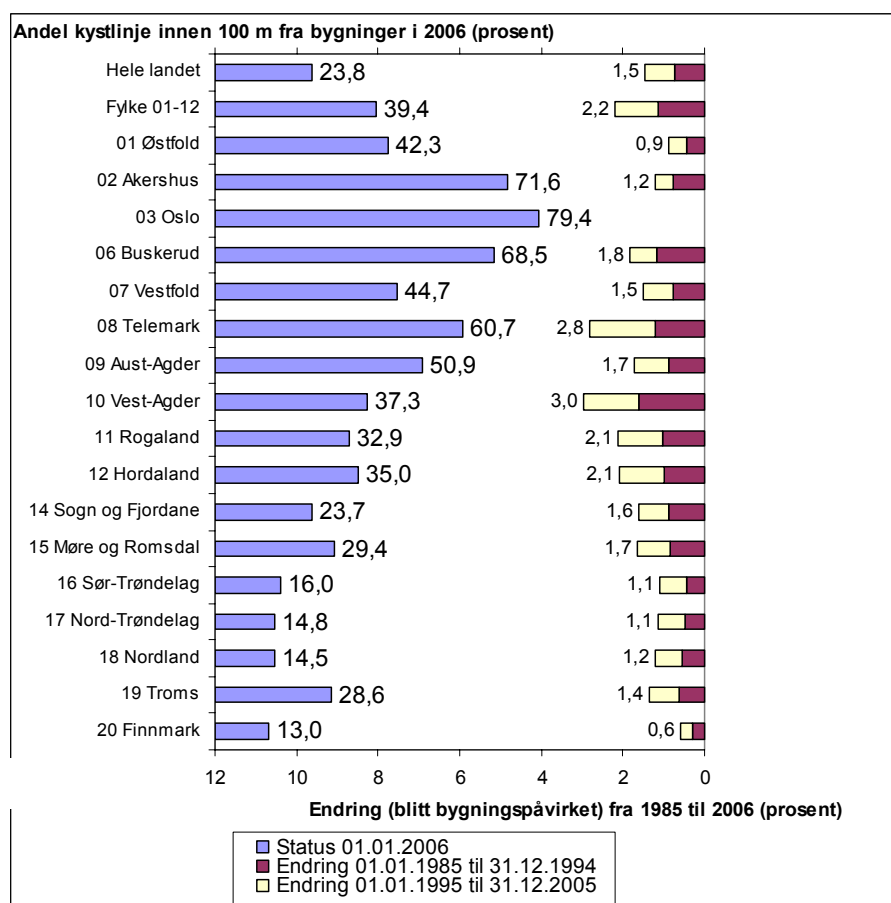
Statistikken publiseres årlig i Dagens statistikk på www.ssb.no. I dette kapittelet er de siste resultatene gjengitt.

Hovedlandets kystlinje er 83 281 km lang, medregnet øyer, fjorder og bukter. Dette tilsvarer i overkant av 2 ganger jordas omkrets ved ekvator. De fleste tettstedene og mye av det bebygde arealet, inklusive hytter og fritidshus, er konsentrert langs kysten.

5.1 Bygningspåvirkning

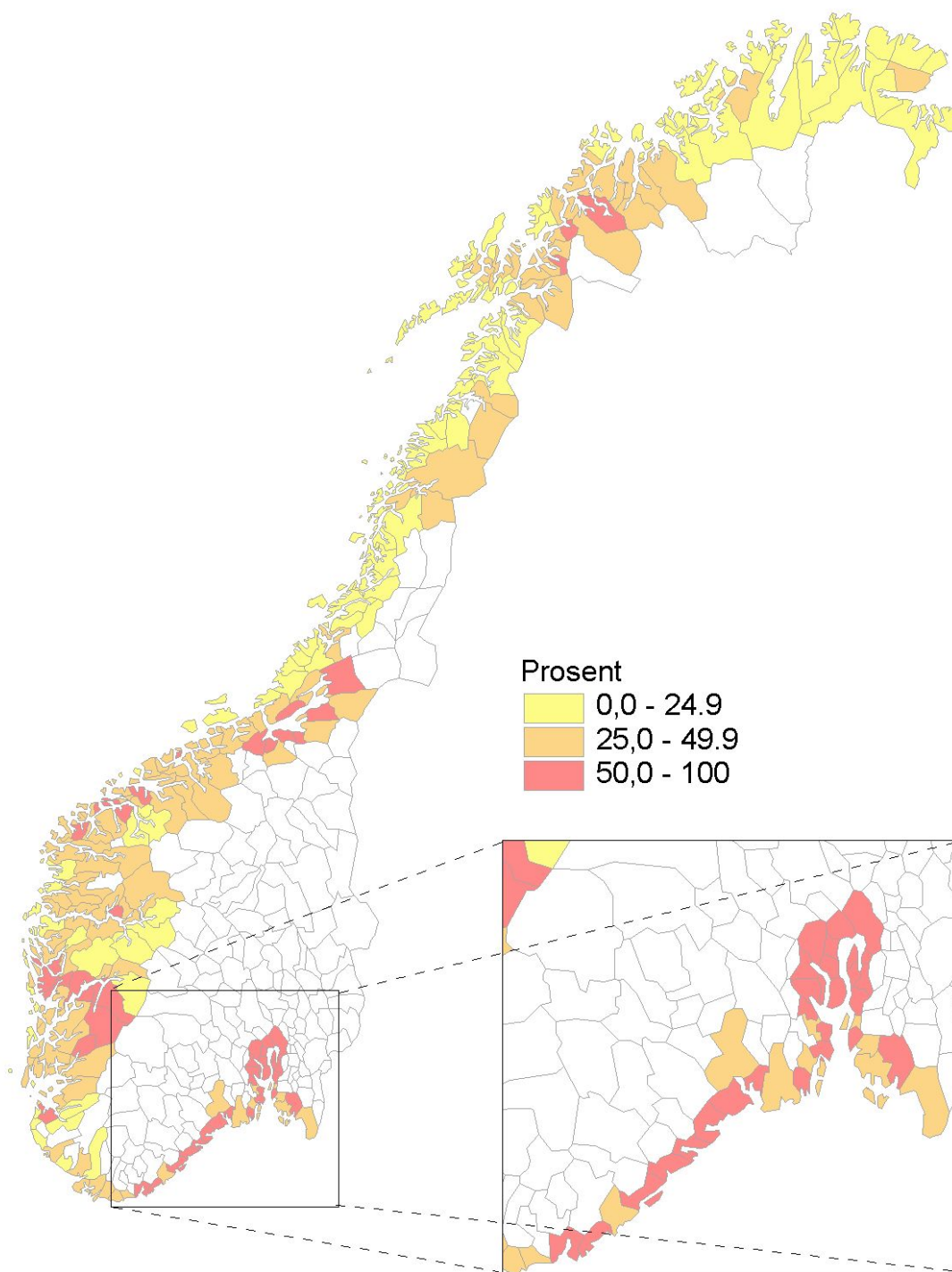
I følge GAB-registeret per 1. januar 2006 er 23,8 prosent av kystlinjas totale lengde mindre enn 100 meter fra nærmeste bygning. For strekningen Halden i sørøst til og med Hordaland i vest er 39,4 prosent av kystlinja mindre enn 100 meter fra nærmeste bygning. Dette indikerer at allmennhetens tilgang til strandsonen stedvis kan være betydelig begrenset. Det er særlig ved de store tettstedene og fritidshusområdene i Sør-Norge at det er bygd i strandsonen. Kommunene innerst i Oslofjorden har høyest andel bygningspåvirket kystlinje. Oslo tettsted legger beslag på en vesentlig del av disse arealene (se figur 2 og 3).

Figur 2. Andel kystlinje innen 100 meter fra bygninger, status 2006 (til venstre) og endringer¹ fra 1985-2006 (til høyre). Fylke. Prosent.

¹ Massivregistrering i GAB i 1993-1994 gjør at endringstall før 1995 er usikre. Endringstall for Oslo er ikke tatt med.

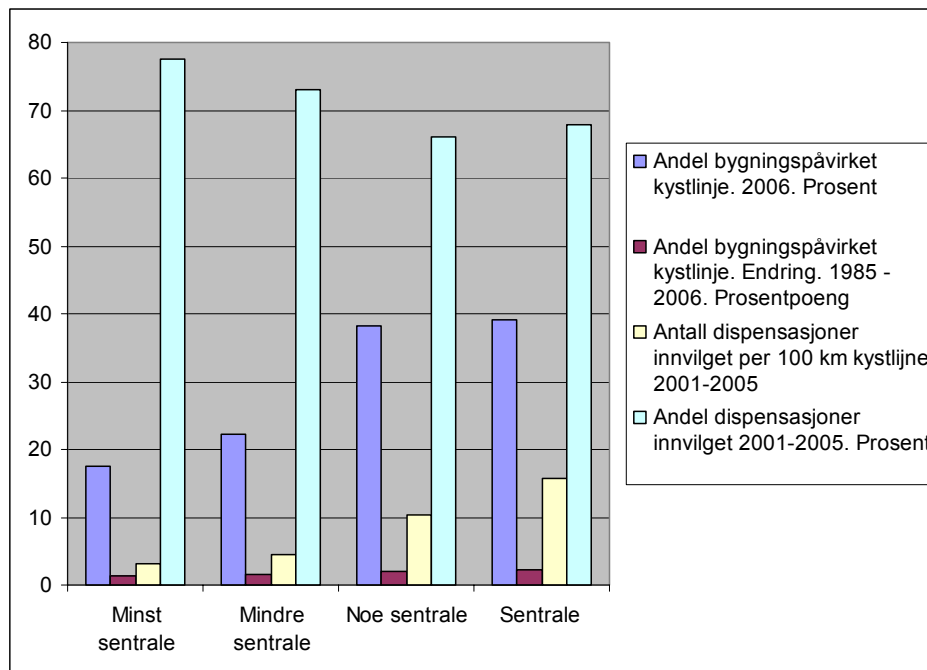
Figur 3. Andel kystlinje innen 100 meter fra bygninger. 2006

5.1.1 Størst press rundt de store byene

Det er størst andel bygningspåvirket kystlinje nær de store byene (figur 4). En annen måte å få fram denne sammenhengen er å fordele på kommuner etter sentralitet². Sentrale kommuner har mer bygningspåvirket kystlinje enn mindre sentrale kommuner. 39,1 prosent av kystlinja i de mest sentrale kommunene er bygningspåvirket, mens tilsvarende for de minst sentrale kommunene er 17,6 prosent. I perioden 1985 til 2006 er det bygget mer i 100-metersbeltet i de mest sentrale kommunene, sammenlignet med mindre sentrale kommuner. Det er også tettest mellom dispensasjonene i de sentrale områdene.

Figur 4. Andel bygningspåvirket kystlinje (status 2006 og endring 1985-2006), antall dispensasjoner innvilget per 100 mil kystlinje og andel innvilgede dispensasjoner i strandsona (2001-2005) etter sentralitet.

5.1.2 Mest nedbygd på fastlandet

Ikke overraskende er en større andel av kystlinja på fastlandet (inkludert øyer med fastlandsforbindelse³) bygningspåvirket enn kystlinja på øyene. I alt 37,9 prosent av fastlandskystlinja var påvirket av bygninger. Endringen fra 1985 til 2006 var også større for denne delen av kystlinja (2,4 prosentpoeng økning). For fylkene langs kysten fra Østfold til og med Hordaland var 53,9 prosent av fastlandskystlinja bygningspåvirket, mens tilsvarende for resten av landet var 31,7 prosent.

5.1.3 Bygninger og bosatte i 100-metersbeltet

I alt var det 447 000 bygninger innen 100 m fra kystlinja (inkludert alle øyer⁴) per 1. januar 2006 (om lag 12 prosent av alle bygninger i Norge). Av disse var 110 000 boliger, 80 000 fritidsbygninger, 175 000 naust eller garasje/uthus til bolig og 83 000 andre bygninger. I alt var det 280 000 bosatte i 100-metersbeltet per januar 2006.

² Med sentralitet menes en kommunes geografiske beliggenhet i forhold til et senter hvor det finnes funksjoner av høy orden (sentrale funksjoner). Kommunene er klassifisert etter reisetid (med raskeste transportmiddel unntatt fly) mellom kommunens befolkningstyngepunkt og tettsteder av ulik størrelse. (SSB 1999).

³ Tidligere publiserte tall for fastlandet regnet ikke med øyer med fastlandsforbindelse.

⁴ Tidligere publiserte tall for bygninger i strandsonen omfattet kun fastlandet uten noen øyer.

5.2 Innsigelser, dispensasjoner og avslag

I 2005 ble 72 prosent av søknadene om bygging i strandsonen innvilget. Dette er om lag like stor andel som året før, men antall søknader har gått betydelig opp. Det er rundt de største byene at tettheten av dispensasjoner og andelen bygningspåvirket kystlinje er høyest.

5.2.1 De fleste dispensasjonssøknader innvilges

Utbyggingen i strandsonen skjer til tross for at plan- og bygningsloven § 17-2 ("strandloven") har et generelt forbud mot bygging i 100-metersbeltet langs sjøen. Nybygging og andre tiltak kan derfor bare gjennomføres etter dispensasjon, hvis ikke området er regulert til byggeformål. KOSTRA-rapporteringen for 2005 viser at de fleste dispensasjonssøknadene innvilges. Selv om antall innvilgede dispensasjoner er flere per km kystlinje i de sentrale områdene, er likevel andelen av søknadene som ble innvilget lavere. Det er likevel 5 ganger så tett mellom dispensasjonene i de mest sentrale områdene sammenlignet med de minst sentrale områdene.

Nord for Hordaland var andelen ikke bygningspåvirket strandsoner større enn for fylkene Østfold – Hordaland per januar 2006. Det potensielle konfliktnivået mellom utbyggings- og andre interesser kan derfor være mindre, noe som kan gjøre det lettere å innvilge dispensasjon. Kommunene langs kysten fra Østfold til Hordaland (som er en fokusert strekning i miljøpolitikken) var litt mer restriktive enn kommuner lenger nord. Det var imidlertid langt færre dispensasjoner sett i forhold til kystlinje nord for Hordaland. I perioden 2001-2005 var det registrert 0,3 dispensasjoner per mil kystlinje utenfor tettsteder nord for Hordaland, mot 1,4 strekningen Østfold - Hordaland.

Den store andelen av søknader som blir innvilget kan skyldes liberal praksis. En annen forklaring kan være kommuner utøver restriksjonene i forkant ved at de "siler ut" søknader gjennom informasjon eller forhåndskonferanser med potensielle søkere. Dermed kan de søknadene som kommunene faktisk registrerer, være de som har reelle muligheter for å bli innvilget.

Fra og med 2005 ble rapporteringen utvidet til også å gjelde søknader om nye bygninger som ble innvilget i samsvar med plan. Fra samme år ble det også presisert at rapporteringen ikke skal omfatte landbruk eller tettsteder. Dette henger sammen med at PBL § 17-2 (strandloven) ikke omfatter tettbebygd strøk eller landbruk.

Det vil være et etterslep mellom dispensasjon og faktisk bygging. Tallene gir dermed en klar indikasjon på at bygging i strandsona vil fortsette.

5.2.2 Innsigelser til planlagt utbygging i strandsona

Dispensasjoner representerer utbygging som ikke er planlagt av planmyndighetene. I tillegg til utbygging gjennom dispensasjoner, skjer det også planlagt utbygging i strandsonen. Det er pr. i dag ikke noen samlet oversikt over regulerings- og bebyggelsesplaner som berører strandsonen, men fra og med 2004 har kommunene rapportert hvor mange av deres planer som er møtt med innsigelse, dvs. protester fra overordnede myndigheter. Av begrunnelsene som ble brukt for innsigelser i 2005 ble hensynet til strandsonen brukt flest ganger, og utgjorde 19 prosent av begrunnelsene.

I 2005 rapporterte kommunene gjennom KOSTRA at hensynet til strandsonen ble brukt ved i alt 118 innsigelser⁵, hvorav 100 ble fremmet av Fylkesmannen og 18 av Fylkeskommunen. Fylkesmannen i Rogaland, Hordaland og Sør-Trøndelag fremmet flest innsigelser med hensynet til strandsonen som begrunnelse med hhv. 17, 17 og 18. 10 av de 18 rapporterte innsigelsene fra fylkeskommunene begrunnet med hensynet til strandsonen ble fremmet av Sør-Trøndelag fylkeskommune.

⁵ Om lag 90 prosent av kommunene rapporterte.

6. Videre arbeid

Mulighetene til rekreasjon og friluftsliv i kystnære områder begrenses og forringes gjennom nedbygging av areal. Likeledes settes naturmiljøet under press. Det er viktig å kunne følge utviklingen av strandsona med relevant statistikk.

6.1 Bedre utnytting av eksisterende registre

For å kunne føre en kostnadseffektiv statistikk over nedbygging i strandsona og unngå ytterligere økt oppgavebyrde for kommunene, vil vi så langt som mulig benytte landsdekkende registre og kartdatabaser. De viktigste kildene vil fortsatt være N50 kystlinje og Grunneiendom- adresse- og bygningsregisteret, og i tillegg vil informasjon om bosatte hentes fra Det sentrale folkeregisteret koblet mot adressedelen i GAB.

Registrene og de eksisterende produksjonslinjene åpner for å kunne utvide statistikken relativt enkelt. En slik utvidelse vil medføre lite merarbeid i driften av statistikken etter at den er utviklet. Forslagene til utvidelse av statistikken bør vurderes nærmere i rådgivende utvalg for arealstatistikk som er under oppnevning.

Det bør etableres kommunefordelt statistikk også for byggeaktiviteten og bosetningsstrukturen i strandsona. Det er naturlig å benytte tettsted som regional enhet i tillegg som et mål for utbygging i eksisterende bebyggelse kontra ubebygde områder. (I statistikken fanges dette for øvrig også opp ved endringer i bygningspåvirket kystlinje.)

Enkelte kyststrekninger kan være så bratte at de i praksis har begrenset bruksverdi til friluftsmål. En enkel klassifisering av strandsona etter helning ut fra Statens kartverks terrengmodell bør vurderes.

Bygningspåvirket kystlinje er beregnet innen 100 meter fra bygninger; for å øke relevansen i forhold til den aktuelle politiske debatten vil vi kunne vurdere å gi tall for flere avstander for å få et differensiert uttrykk for bygningspåvirkningen.

En kan vurdere å benytte digitalt eiendomskartverk (DEK) for å få et supplerende mål på intensitet i bruk av strandsona. En kan også vurdere å utnytte detaljerte kartdata (Felles kartdatabase - FKB) slik at en får en mer presis oversikt over mer av bebyggelsen også annet enn bygninger. Dette kan eksempelvis gjøres som en dybdestudie for status i utvalgte områder som et supplement til den årlige, enklere statistikken basert på GAB.

Hittil har statistikken vært begrenset til kystlinja, men en kan også se for seg å inkludere i hvert fall større innsjøer, kanskje alle vassdrag. Vassdragene bør også eventuelt vurderes klassifisert etter vernestatus i statistikken.

En må vurdere om statistikken fortsatt skal være basert på siste års bygningsregister med tall etter tatt i bruk dato (alternativt igangsatt dato for å være mer à jour med når de fysiske endringene finner sted), eller om en skal gå over til å la siste års register bare gjelde siste år. Hvis en velger å gå over til det siste alternativet, bør de eldre årgangene oppdateres med koordinatene til siste års register. En slik rutine kan en også vurdere å innføre i SSB-GAB.

6.2 Bedre rapportering

Innenfor KOSTRA anser vi nøyaktig stedfesting som det viktigste forbedringspotensialet. Fra digitaliserte plankart er det mulig å hente ut kommunale planer som omfatter strandsona. Fra byggesaksarkiv kan det være mulig å innhente stedfestet informasjon fra kommuner som ikke har kartfesting av søknadene. (Det er bl.a. lagd standarder for koblinger mellom GAB-SAK-GIS, Skogan

mfl. 1997. Videre er det gjennomført pilotprosjekter med implementering og uttesting av kommunikasjon SAK-ARKIV-systemer og kart med godt resultat, Gyland 2005).

KOSTRA håndterer imidlertid pr. i dag ikke kartbasert informasjon. Muligheter for å benytte kartrapportering i KOSTRA er vurdert i Bloch et al. (2005). SSB har imidlertid planer for uttesting av tekniske løsninger for automatiske uttak fra kommunale datasystemer på området.

Koordinatfesting av KOSTRA-rapporteringen vil gjøre det mulig å vurdere dispensasjoner og planer i forhold til f.eks. verdier knyttet til strandsona. En vil også kunne identifisere hvilken del av utbyggingen som registreres gjennom GAB som er regulert gjennom planer og som ikke er regulert eller planlagt (dispensasjoner).

6.3 Oppsummering

Som en oppsummering bør statistikken vurderes utvidet ved å:

- Inkludere større innsjøer og vassdrag, eventuelt fokusere på vernede vassdrag
- gi statistikk over antall bygg og etter type
- gi statistikk over bosatte
- fordele på tettsted/ spredt bebygd strøk
- fordele etter bratthet
- bruke DEK ift. juridiske avgrensninger av strandsona
- beregne areal av strandsona med tilhørende byggearealstatistikk
- differensiere avstandskriteriet for bygningspåvirket kystlinje
- dybdestudie for status i noen områder basert på mer detaljerte kart over bebyggelse
- koordinatfeste KOSTRA-rapporteringen

Referanser

Bloch, V.V.H, H. Høie, M. Steinnes og J.K. Undelstvedt (2006): Kartbasert rapportering i KOSTRA - en mulighetsstudie, kommer i serien Notater, Statistisk sentralbyrå.

Gyland, Lars Fredrik (2005): Geografisk journal - Åpen kommunikasjon mellom saks-/arkivsystem og kartsystemer. <http://www.statkart.no/IPS/?module=Articles;action=Article.publicShow;ID=4252>

Skogan David, Hjørdis Hoff og Jan Øyvind Aagedal (1997): Standard for integrasjon av GAB/GIS/SAK-systemer i lokal forvaltning. Versjon 1.1 r1. "GEOLOK integrasjonsstandard". SINTEF Rapport STF40 F97095.

SSB (2005): KOSTRA. Arbeidsgrupperapporter 2005. Notater 2005/35. Statistisk sentralbyrå.

SSB (1999): Regionale inndelinger. En oversikt over standarder i norsk offisiell statistikk. Statistisk sentralbyrå 1999 (NOS C 513).

SSB (1994): Standard for kommuneklassifisering. Statistisk sentralbyrå 1994 (NOS C 192).

Stortingsmelding nr. 21 (2004-2005): Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand.

<http://www.ssb.no/kostra/> (webportal for all informasjon knyttet til KOSTRA)

KOSTRA-spørsmål med veiledning

1. Dispensasjoner i strandsona

1.1 Utdrag av spørreskjema

D:5. Nye bygninger utenom landbruk i 100-metersbeltet langs sjø utenom byer og tettsteder

Rapporteringen gjelder alle bygninger innenfor 100 m fra sjø, uavhengig av planstatus. Bare nye bygninger skal medregnes, se veiledningen for nærmere definisjon. Tiltak knyttet til landbruk skal IKKE medregnes.

a. Hvor mange søknader om nye bygninger i samsvar med plan ble innvilget (stk)?	
b. Hvor mange søknader om nye bygninger ble innvilget ved dispensasjon, jf. PBL §7 (stk)?	
c. Hvor mange søknader om dispensasjon for nye bygninger ble avslått (stk)?	

1.2 Veiledning til spørsmål om dispensasjoner i strandsona

Endringer fra 2004:

- Bygninger knyttet til landbruk skal *ikke* regnes med
- Rapportering for 100-metersbeltet langs sjø skal *ikke* omfatte byer og tettsteder
- Rapportering for 100-metersbeltet langs sjø skal *også* omfatte innvilget i samsvar med plan

Spørsmålene gjelder registrerte søknader som er formelt behandlet i kommunen og som det er gjort vedtak på i rapporteringsåret. Spørsmålene gjelder *bare* nye bygninger (se definisjon nedenfor). Bygninger knyttet til landbruk skal *ikke* regnes med.

Definisjoner:

Nye bygninger: Omfatter alle nye bygninger, også uthus og naust, inkludert erstatningsbygg. Tilbygg m.v. skal ikke medregnes. Dersom brygge også består av hus, omfattes det, ellers omfattes ikke brygger av spørsmålet.

100-metersbeltet langs sjø (saltvann) utenom byer og tettsteder: Omfatter hele 100-meterssonen langs sjø utenom by- og tettstedsområdene, også de områder som ikke omfattes av byggeforbudet i PBL § 17-2 fordi de er regulert, avsatt til byggeområde eller område for råstoffutvinning i kommuneplanen eller det er gitt bestemmelser om spredt utbygging etter PBL § 20-4 andre ledd bokstav c.

Byer og tettsteder: Som tettsteder regnes husklynger som samlet inneholder minst 200 innbyggere. Grensen mellom tettsteder og omlandet går der avstanden mellom husene overstiger 50 meter. Kart laget på grunnlag av denne definisjon finnes her: <http://www.ssb.no/tettstedkart/>. Kartene oppdateres normalt ved årsskiftet.

2. Innsigelse til planer

2.1 Utdrag av spørreskjema

C.6. Hvor mange innsigelser ble fremmet til kommune(del)planer i rapporteringsåret (med innsigelse menes formell innsigelse fremmet ved høring av planen)?

INNSIGELSE FREMME AV:	Fylkes- kom- munen	Fylkes- mannen	Same- tinget	Riks- anti- kvaren	Fylkes- land- bruks- styret	Område- styre for reindrift	Statens veg- vesen	NVE	Fiskeri- sjefen	For- svars- bygg	Berg- vesenet	Andre myndig- heter	Nabo- kom- mune
a. Planer med innsigelse i alt													
b. INNSIGELSE FREMME AV HENSYN TIL:													
c. Utbyggingsmønster, herunder RPR areal og transport													
d. Barn og unges oppvekstmiljø, herunder RPR barn og unge													
e. Vann og vassdrag, herunder RPR vernede vassdrag													
f. Strandsone, herunder RPR Oslofjorden													
g. Naturvern, friluftsliv, landskap, grønnstruktur													
h. Forurensning, støy													
i. Kulturminner, kulturmiljø													
j. Transport (veg, bane, luft, sjø)													
k. Jord- og skogbruk													
l. Reindrift													
m. Fiskeri													
n. Masseuttak, andre næringsinteresser													
o. Kraftutbygging, ledninger													
p. Regional/kommunal planavklaring, plankvalitet													
q. Annet													

Samme spørsmålsmatrise besvares for regulerings/bebyggelsesplan.

2.2 Veiledning til spørsmål om innsigelser til kommune(del)planer (tilsvarende veiledning gjelder spørsmålene knyttet til regulerings/bebyggelsesplan):

Spørsmålet gjelder både kommuneplanens arealdel og kommunedelplaner for areal. I rad a skal angis *antall planer* det er fremmet innsigelse til fra de nevnte myndigheter. Myndigheter som ikke er spesielt nevnt i noen kolonne, skal angis i siste kolonne "Andre myndigheter".

I rad c-q skal angis *begrunnelsen(e)* som er gitt for innsigelsen. Det kan angis flere begrunnelser for hver myndighet.

Med "innsigelse" menes formelt fremmet innsigelse i høringsfasen. Varsler om mulig innsigelse tidlig i planprosessen, som ikke er fulgt opp i formell høringsfase, skal ikke tas med. Alle formelle innsigelser skal regnes med, uavhengig av om de er trukket seinere i planfasen på grunn av planendringer eller i mekling.

De sist utgitte publikasjonene i serien Notater

- 2006/22 D. Gronna, S. Todsén og K. Erlandsen Kolshus: Beregning av olje- og gassnæringene i KNR. 24s.
- 2006/23 T. Tveikrem Sæter og I. T. Holmen: Prisindeks for bilutleie. 31s.
- 2006/24 Ø. Linnestad og G.M. Molseth: Forprosjekt "Godstransport på kysten". 66s.
- 2006/25 K. Loe Hansen: Indikatorer på kjemikalieområdet- Risiko for skade på helse og miljø grunnet bruk av kjemiske stoffer. 46s.
- 2006/26 A. Akselsen, S. Lien og Ø. Sivertstøl: FD-Trygd. Variabelliste. 58s.
- 2006/27 J. Heldal og A. Rusti: Om samordning av utvalg ved bruk av PRN-tall. 29s.
- 2006/28 C. Nordseth og Ø. Sivertstøl: FD - Trygd. Dokumentasjonsrapport. Fødsels- og sykepenges, 1992-2003. 134s.
- 2006/29 A. Linderud: Verdipapirstatistikk. Dokumentasjonsnotat. 54s.
- 2006/30 V.V. Holst Bloch, H. Høye, M. Steinnes og J.K. Undelstveit: Kartbasert rapportering i KOSTRA - en mulighetsstudie. 50s.
- 2006/31 E. Høydal: Monitor for sekundærflytting. En deskriptiv analyse av sekundærflyttinger blant flyktninger bosatt i Norge i 1995-2004. 67s.
- 2006/32 E. Cometa Rauan: Undersøking om foreldrebetaling i barnehagar, januar 2006. 46s.
- 2006/33 T. Skarðhamar: Kriminalitet gjennom ungdomstiden blant nordmenn og ikke-vestilige innvandrere. En analyse av fødselskullet 1977. 36s.
- 2006/34 N. Hagesæther og L.-C. Zhang: Om arbeidsledighet i AKU og Arena. 19s.
- 2006/35 T. Hægeland, Lars J. Kirkebøen og Oddbjørn Raaum: Skoleresultater 2005. En kartlegging av karakterer fra grunnskoler og videregående skoler i Norge. 83s.
- 2006/36 S. Skaare: Undersøkelse om «Utbrenthet i enkelte yrker» 2005. Dokumentasjonsrapport. 68s.
- 2006/37 O.F. Vaage: Barn og unges idrettsdeltakelse og foreldres inntekt. Analyse med data fra Levekårsundersøkelsen 2004. 31s.
- 2006/38 A. Vedø og L. Solheim: En praktisk innføring i utvalgsplanlegging. 40s.
- 2006/39 H.C. Hougen: Samordnet levekårsundersøkelse 2005 - tverrsnittundersøkelsen. Dokumentasjonsrapport. 156s.
- 2006/40 T. Nøtnæs, S. Bytingsvik og B. Hole: Resultater fra brukertesting av ssb.no. 34s.
- 2006/41 KOSTRA. Arbeidsgrupperapporter 2006. 169s.
- 2006/42 T. Gulbrandsen: Levekårsundersøkelse blant studenter. Dokumentasjonsrapport. 66s.
- 2006/43 A.-G. Jørstad: Overvåkingssystemet for bedrifter i Bof. 19s.
- 2006/44 M. Høstmark og B.O. Lagerstrøm: Undersøkelse om Arbeidsmiljø: Destruktiv atferd i arbeidslivet. Dokumentasjonsrapport. 43s.
- 2006/45 T.K. Schjerven og K.Å. Wass: Faglig modell og rammeverk i StatRes. 67s.
- 2006/47 K. Henriksen: Utvalgsplan til konsumprisindeksens nye matvareindeks - Basert på strekkodedata. 23s.
- 2006/48 A.B. Thorud, D. Rafat, S. Ferstad og E. Vinju: Tverrgående revisjon i KOSTRA - Bedring av påliteligheten i nøkkeltallene. 65s.
- 2006/49 T. Granseth: Grensehandel. En analyse av kvaliteten av data. 48s.